

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Свилен Тутеков

Православен богословски факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“,

на дисертационния труд на Владимир Ангелов Тодоров,

Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“,

катедра „Практическо богословие“

на тема: *Съвременни биоетични проблеми в светлината на християнската нравственост /асистирана репродукция, аборт и евтаназия/*

Предложеният от Владимир Тодоров дисертационен труд е опит за осмисляне на съвременната биоетическа проблематика в светлината на библейския възглед за свещеността на живота и в подчертан етически дискурс. Темата се изследва през три основни биоетични казуса – асистираната репродукция, аборта и евтаназията, които през последните години са обект на сериозни научни дискусии. Идеияният мотив на докторанта да избере тъкмо тези три биоетически теми и да фокусира изследването си върху тях е, че и при трите „става въпрос за заплаха или отнемане на човешки живот“ /с.13/. Това до голяма степен ще определи изследователската стратегия на г-н Тодоров, а именно – богословското осмисляне и оценка на всеки един от тези казуси в ключа на библейската истина за свещения характер на живота.

Избраната тема е несъмнено значима и актуална, доколкото биоетическата проблематика постепенно завладява почти изцяло дискурса на публичната етика като дори претендира да изчерпи съдържанието и на християнската етика. С оглед на това в работата

би било добре да присъстват някакви ясни концептуални маркери на понятието за *християнска нравственост*, което е налично в заглавието на дисертационния труд като заявен херменевтичен хоризонт за осмисляне на биоетичната проблематика. Методологическата коректност предполага анализа на това понятие най-вече с оглед осмислянето на цялостния теоретичен дискурс, в който богословската етика би следвало да поставя и оценява биоетичните проблеми. В тази връзка считам, че прегледът на по-важните изследвания по темата не бива да се ограничава само до издания на български език /с. 11-13/, а да включва и значими изследвания, които тематизират именно този по-общ теоретичен контекст на християнската биоетика. В научната литература са известни немалко значими изследвания /напр. тези на Т. Енгелхардт/, които имат за предмет не само конкретни медицински практики, но преди всичко цялостния контекст, в който се води биоетическият дебат и в който се формират подходите на биоетиката. По правило дисертационното изследване предполага участието, макар и индиректно, в този дебат, а това вече изисква познаването и критичното осмисляне на различните подходи и модели на биоетика.

Дисертационният труд е с обем 293 стандартни машинописни страници и съдържа предговор, увод, четири основни глави, заключение и списък на използваната литература. Библиографията е разделена на първични извори, включващи официалните църковни позиции и документи, научно-критични изследвания на кирилица и латиница, както и интернет източници. Работата е структурирана съобразно фиксираните в заглавието три основни биоетични проблема - асистирана репродукция, аборт, евтаназия и с оглед избраната от докторанта стратегия за тяхното изследване. Генералният подход за богословско осмисляне и оценка на тези биоетични проблеми се изгражда върху принципа за свещеността

на живота и неговото достойнство – тема, която е предмет на първата глава на дисертационния труд. В нея са изложени библейският възглед за живота като свещен дар и предизвикателствата пред неговата защита. Поставя се особен акцент върху темата за достойнството на човека, която извира от неговата богообразност /с. 42-59/ и която християнската биоетика извежда като основен принцип. В следващите три глави /II-IV/ се прави сравнително изчерпателен анализ на посочените биоетични проблеми и на породените от тях етически предизвикателства. Последователно се представят различни техни исторически, биомедицински, нравствени и правни аспекти в опит за богословското им осмисляне. Тази богословска рефлексия се основава главно върху библейската позиция и официалните документи, изразяващи становищата на Православната, Римокатолическата и Евангелските църкви. В края на всяка глава се правят изводи и заключения, които отразяват тезата на автора.

Посочените от докторанта научни приноси /вж. Автореферат, с. 42/ отразяват адекватно профила на предложения дисертационен труд. Действително паралелният анализ на трите проблемни медицински практики – асистирана репродукция, аборт и евтаназия, които авторът определя като три начина за отнемане на човешки живот, има своя научен принос в богословската литература. В тази връзка бих препоръчал на докторанта при обсъждането на въпроса за асистираната репродукция да вземе предвид и някои по-нюансирани позиции. Различните медицински практики предполагат различни гранични процедури спрямо живота, които не могат да бъдат оценявани еднозначно. В този смисъл оценката „отнемане на живот“ трудно може да се отнесе към всички медицински практики на асистирана репродукция, напр. към хомологичното изкуствено оплождане, при прилагането на определени етически стандарти. Търсенето на общата принципна

позиция в сравнителния анализ на официалните документи на различните християнски изповедания също има своята научна стойност в контекста на християнската биоетика. Бих открил този приносен момент в работата, тъй като очертаването на общите положения в тези официални позиции позволява да се проследят повече аспекти в споменатия по-общ контекста на развитието на християнската биоетика. Що се отнася до теоретичния профил на предложеното дисертационно изследване, че си позволя да кажа следното:

1. В дисертационния труд би следвало да присъства по-осезателно специализирания научен дебат по проблемите на християнската биоетика. В иначе компетентното и последователно представяне на трите медицински практики по-скоро отсъства критичен анализ на това, което се нарича мейнстрийм в съвременната публична либерална етика, който до голяма степен определя днешния биоетически дискурс. Именно този мейнстрийм формира отношението към технологиите и различните нива на концептуализация и деконцептуализация на понятия като *права на човека, достойнство, личностна идентичност* и т.н., които имат ключово значение за биоетичния дискурс. Задълбоченият богословски прочит на биоетичната проблематика изисква критичното осмисляне на този мейнстрийм и „освобождаването“ на биоетичния дискурс от идеологизираното мислене и говорене за всеки отделен биоетичен казус. Само така християнската биоетика може да функционира като нормативна защита на ценността и достойнството на човешката личност.

2. В дисертационния труд се забелязва известно предпочитание на автора към омилетичната стилистика, което вероятно е продиктувано от желанието му да заяви ясната и категорична християнска позиция по разглежданите теми. Подобна стилистика носи в себе си риска от излишен апологетизъм, от който

принципното отстояване на евангелските ценности няма нужда. Тъкмо този апологетизъм може да попречи на богословието да осмисли докрай всички аспекти на отделните гранични биомедицински процедури и практики.

Като цяло предложеният от Владимир Тодоров дисертационен труд има своята научна ценност и отговаря на научните критерии за самостоятелно и завършено научно изследване по дисертабилна тема. От замисъла и провеждането на изследването е видно, че кандидатът притежава способността да формулира свои тези и да ги аргументира. Представеният автореферат отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и по същество е негова съкратена версия. В хода на докторантурата Владимир Тодоров има общо 3 публикации в научни издания, една от които под печат. Участвал е в две научни конференции с доклади по темата на дисертационния труд.

В заключение ще кажа, че предложеният дисертационен труд отговаря на законовите изисквания и академичните стандарти за дисертабилно научно изследване с принос в биоетическия дебат. С оглед на това препоръчвам на почитаемото научно жури да присъди на Владимир Ангелов Тодоров научната и образователна степен „Доктор“ в научната област „Хуманитарни науки“, професионално направление 2. 4. „Религия и теология“ по научна специалност „Нравствено богословие“. За настоящата процедура заявявам, че ще гласувам с „да“.

Гр. В. Търново

Доц. д-р Свилен Тутеков:

23. 04. 2018 г.

(.....)

